

Katja Kesäläinen

KIRJANPITOLAIN UUDISTUKSEN VAIKUTUKSET
MIKROYRITYKSEN TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTAAN

Liiketalouden koulutusohjelma
2018

KIRJANPITOLAIN UUDISTUKSEN VAIKUTUKSET MIKROYRITYKSEN TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTAAN

Kesäläinen, Katja
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Huhtikuu 2018
Sivumäärä: 39
Liitteitä: 4

Asiasanat: kirjanpitolaki, pk-yritykset, tilinpäätös

Kirjanpitolaki uudistui 1.1.2016, jonka myötä voimaan astui Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia uuden asetuksen vaikutuksia satakuntalaisen mikroyrityksen tilinpäätöksen laadintaan. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, oliko uudesta asetuksesta oikeasti hyötyä, ja millaisia käytännön vaikutuksia se toi tullessaan.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, jossa selvitettiin kirjanpitokirjallisuuteen ja vallitsevaan lainsäädäntöön pohjautuen uuden asetuksen vaikutusta mikroyrityksen tilinpäätökseen. Tutkimus toteutettiin sähköpostikyselyllä, joka suunnattiin yhdelle paikalliselle tilitoimistolle. Tilitoimisto sijaitsee Porissa, ja se laatii noin 50 mikroyrityksen tilinpäätöksen vuosittain. Opinnäytetyön tutkimusosuudessa hyödynnettiin myös asiantuntijoiden laatimia artikkeleita aiheeseen liittyen.

Opinnäytetyössä on esitelty yhden kuvitteellisen yrityksen esimerkki siitä, miten pien- ja mikroyritys voi uuden asetuksen myötä esittää tuloslaskelman ja taseen tilinpäätöksessään. Jossain määrin opinnäytetyössä on myös hyödynnetty opinnäytetyön tekijän omaa työkokemusta tilitoimistossa ja tilintarkastustoimistossa.

Opinnäytetyön tuloksena voidaan esittää, että mikroyrityksen tilinpäätöksen laadinnassa vaikein ja haastavin osuus on liitetietojen esittäminen. Tilinpäätöksen laatijat ovat epävarmoja siitä, mitä mikroyrityksen tilinpäätöksen liitetiedoissa kuuluu esittää, jotta tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan kirjanpitovelvollisen eli tässä tapauksessa mikroyrityksen taloudellisesta asemasta ja tuloksesta.

THE EFFECTS OF THE RENEWED ACCOUNTING ACT ON THE PREPARATION OF THE FINANCIAL STATEMENT OF A MICRO ENTERPRISE

Kesäläinen, Katja

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business Administration

April 2018

Number of pages: 39

Appendices: 4

Keywords: accounting act, small and medium-sized enterprises, financial statement

Accounting Act was renewed on 1 January 2016, when the Government Decree on the information presented in the financial statements of a small undertaking and micro-undertaking entered into force. The purpose of this thesis was to research the effects of the above-mentioned Decree on the preparation of the financial statement of the Satakunta micro enterprise. The purpose of the thesis was to find out whether the new Decree really benefited and what kind of practical effects it brought in.

The thesis was carried out as a qualitative research, which analyzed accounting literature and prevailing legislation, based on the effect of the new Decree on the micro enterprise's financial statement. The research was carried out by an e-mail survey addressed to one local accountancy office. The accountancy office is located in Pori, and it prepares about 50 financial statements of a micro enterprise annually. The research part of the thesis also utilized the experts' articles on the topic.

The thesis presents an example of how a small and micro enterprise can present the profit and loss account and the balance sheet in its financial statements with the new Decree. To some extent, the thesis author's own work experience in the Accounting Office and in the Audit Office has been utilized.

As a result of the thesis, it can be stated that the most difficult and most challenging part of the preparation of the micro enterprise's financial statements is disclosure of notes. Accountants are uncertain about what the micro enterprise's notes to the financial statements have to make in order to give the financial statements a correct and adequate picture of the financial position and performance of the accounting obligator, in this case the micro enterprise.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTAT.....	7
2.1	Tutkimuskysymys.....	7
2.2	Teoreettinen viitekehys.....	7
2.3	Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmät.....	8
2.3.1	Tutkimusmenetelmä.....	8
2.3.2	Aineistonkeruumenetelmä.....	8
3	KIRJANPITO.....	10
3.1	Kirjanpidon tarkoitus.....	10
3.2	Kirjanpitovelvollisuus.....	10
3.2.1	Kirjanpitovelvolliset yhtiömuodot.....	11
3.2.2	Ketä kirjanpitovelvollisuus ei koske?.....	12
3.2.3	Kenellä on vastuu kirjanpidosta?.....	12
3.3	Juokseva kirjanpito.....	13
4	KIRJANPITOLAKI.....	14
4.1	Kirjanpitolain yleiset tilinpäätösperiaatteet.....	14
4.2	Keskeiset muutokset uudistetussa kirjanpitolaissa.....	15
4.2.1	Olellisuusperiaate.....	15
4.2.2	Arvostus- ja jaksotussäännökset.....	16
4.2.3	Liiketapahtumien kirjaus ja kirjanpitoaineisto.....	17
4.2.4	Tilinpäätöksen sisältö ja toimintakertomus.....	18
4.3	Kirjanpitoasetus.....	19
5	PIEN- JA MIKROYRITYKSEN TILINPÄÄTÖKSESSÄ ESITETTÄVÄT TIEDOT.....	20
5.1	Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista.....	20
5.2	Pien- ja mikroyrityksen määritelmä.....	20
5.2.1	Pien- ja mikroyrityksen kokorajat ja niiden merkitys.....	21
5.2.2	Konsernitilinpäätöksen laatiminen pien- ja mikroyrityksessä.....	21
5.3	Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätös.....	22
5.3.1	Tilinpäätöksen allekirjoitus.....	22
5.3.2	Muun lainsäädännön vaikutus pien- ja mikroyritysten tilinpäätökseen ..	23
5.3.3	Pien- ja mikroyrityksen oikea ja riittävä kuva.....	23
5.4	Pien- ja mikroyrityksen tuloslaskelman ja taseen esittäminen tilinpäätöksessä.....	23
5.4.1	Tuloslaskelma.....	24

5.4.2 Tase	24
5.5 Liitetiedot.....	24
5.5.1 Poikkeukselliset erät, tilikauden jälkeiset olennaiset tapahtumat ja arvonkorotusrahassto	26
5.5.2 Tiedot käypään arvoon merkitsemisestä, pitkäaikaiset lainat ja annetut vakuudet, taseen ulkopuoliset sitoumukset ja järjestelyt sekä eläkevastuut	27
5.5.3 Emoyrityksen tiedot, lainat toimitusjohtajalle tai hallintoelimiin kuuluville henkilöille ja liiketoimet intressitahojen kanssa.....	27
5.5.4 Henkilöstö, omien osakkeiden ja osuuksien hankinnat ja luovutukset ...	28
5.5.5 Toimintakertomusta vastaavat tiedot.....	28
5.6 Esimerkki pienyrityksen tuloslaskelmasta ja taseesta.....	28
5.6.1 Pienyrityksen tuloslaskelma	29
5.6.2 Pienyrityksen tase	30
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	32
6.1 Sähköpostikyselyn tulokset.....	32
6.2 Muut tulokset	32
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	35
8 YHTEENVETO JA JATKOTUTKIMUSAIHEET	37
LÄHTEET.....	38
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Uudistettu kirjanpitolaki astui voimaan 1.1.2016, jonka seurauksena Kirjanpitoasetus (KPA) jaettiin kahteen eri asetukseen: Kirjanpitoasetus on tarkoitettu pientä suuremmille yrityksille ja pien- ja mikroyritykset saivat oman kirjanpitoasetuksensa nimeltä Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista (1753/2015). (Rekola-Nieminen 2016, 229.)

Kirjanpitolain uudistusta edelsi Euroopan Unionin parlamentin ja neuvoston 26.6.2013 antama uusi direktiivi (2013/34/EU), jonka keskeinen tavoite oli keventää tilinpäätössääntelyn aiheuttamaa hallinnollista taakkaa erityisesti pienyrityksille. Direktiivin yksi periaatteista oli niin sanottu Pienet ensin -periaate, jolla haluttiin tukea erityisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä poistamalla tiettyjä hallinnollisia rasitteita. Toinen merkittävä, direktiivissä mainittu mikroyrityksiä koskeva huojennus, nimettiin ”suojasatamasäännökseksi”. Se liittyy mikroyrityksen antamaan oikeaan ja riittävään kuvaan tilinpäätöksestä. Toisin sanoen, mikroyrityksen ei tarvitse antaa lisätietoja oikean ja riittävän kuvan turvaamiseksi, jos se noudattaa mikroyrityssäännöksiä. (HE 89/2015.)

Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista muun muassa määrittää selvät minimisisältövaatimukset pk-yritysten tilinpäätökselle. Myös pk-yrityksen määritelmää muutettiin entisestä: pienen kirjanpitovelvollisen kokoraja poistettiin, ja tilalle laadittiin erilliset pk-yrityksen kokorajat. (Haaramo, Honkamäki & Kampman 2016, 78 ja 83.)

Opinnäytetyön tavoitteena oli perehtyä uudistettuun kirjanpitolakiin ja erityisesti pien- ja mikroyrityksille tarkoitettuun asetukseen ja selvittää, onko uudistuksesta ollut oikeasti hyötyä. Teoriaosuus sisältää kattavasti tietoa kirjanpidosta, kirjanpitolaista ja pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista. Tutkimusosuuden olen suorittanut sähköpostikyselyn avulla ja etsimällä tietoa asiantuntija-artikkeleista, jotka käsittelevät kirjanpitolain uudistuksen ja pien- ja mikroyrityksien vaikutuksia käytännössä.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAT

2.1 Tutkimuskysymys

Opinnäytetyö pyrkii vastaamaan seuraavaan kysymykseen:

- Miten uudistuneen kirjanpitolain yhteydessä laadittu Asetus pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista (PMA) on vaikuttanut mikroyrityksen tilinpäätöksen laatimiseen käytännön työssä?

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada laadullinen, hyvä ja perinpohjainen vastaus tutkimuskysymykseen.

2.2 Teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyön teoriaosuuden tavoitteena on avata lukijalle opinnäytetyön keskeiset käsitteet, jotka ovat

- kirjanpitolain uudistus
- asetus pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista
- pk-yrityksen määritelmä
- mikroyritys

Opinnäytetyön alussa kerron yleisesti kirjanpidosta ja sen tarkoituksesta, kirjanpitovelvollisuudesta ja kirjanpitovelvollisista yhtiömuodoista. Kerron myös, minkälaista yritystoimintaa kirjanpitovelvollisuus ei koske, ja kenellä on vastuu kirjanpidosta. Käsittelen teoriaosuudessa myös tarkemmin pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksen lainsäädäntöä.

2.3 Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmät

2.3.1 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmänä olen käyttänyt kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää, jonka tavoitteena on pyrkiä ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan haastateltavan näkemyksiä ja kokemuksia liittyen tutkimusaiheeseen. Laadullinen tutkimusmenetelmä soveltuu tähän opinnäytetyöhön tutkimusmenetelmäksi, koska se antaa kokemusperäisen vastauksen tutkimusongelmaan, josta on jo olemassa teoriaosuudesta löytyvät tiedot. (Alasuutari 2011, laadullisen analyysin vaiheet.)

2.3.2 Aineistonkeruumenetelmä

Suoritin tämän opinnäytetyön tutkimusosuuden aineistonkeruun sähköpostikyselyllä, jonka lähetin Porissa olevalle tilitoimistolle. Valitsin kyselyn kohteeksi tilitoimiston, koska sillä on käytännön tietoa ja kokemusta satakuntalaisten mikroyritysten tilinpäätösten laadinnasta sekä ennen 1.1.2016 tehtyä kirjanpitolain uudistusta, että sen jälkeen.

Sähköpostikysely sisälsi avoimen kysymyksen PMA:n vaikutuksista mikroyrityksen tilinpäätöksen laadintaan, eli kyselyyn oli tarkoitus saada laajempi vastaus kuin pelkään kyllä-/ei -vastaukseen. Etsin tietoa myös Tilisanomien asiantuntija-artikkeleista, jotka käsittelevät pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksen laadintaa lakimuutoksen jälkeen.

Sähköpostikysely on yksi keino kerätä tietoa laadulliseen tutkimukseen. Se on myös sopiva aineistonkeruumenetelmä tähän opinnäytetyöhön, koska tilitoimistoissa on yleensä kiire ja sähköpostiin voi vastata sellaisella hetkellä, kun haastateltavalla henkilöllä aikaa on. Hyvänä puolena voi pitää myös sitä, että kyselyn tulokset ovat heti kirjallisena ja tallennettuna. (Tutkivan toimittajan internetopas 2017.)

Huono puoli sähköpostikyselyssä voi olla se, että siihen ei välttämättä saa vastausta ollenkaan, tai vastaus on epäselvä ja lyhyt. Sähköpostikysely sopii siis hyvin sellaisiin tilanteisiin, kun esittää täsmällisiä ja yksityiskohtaisia kysymyksiä kuten itse tein. (Tutkivan toimittajan internetopas 2017.)

3 KIRJANPITO

3.1 Kirjanpidon tarkoitus

Kirjanpidon tarkoituksena on kirjata kaikki yrityksen liiketapahtumat tilikauden aikana. Liiketapahtumien kirjaamisen avulla saadaan selville yrityksen liiketulos ja toiminnan kannattavuus. Tilikauden pituus on yleensä 12 kuukautta, mutta kun yritystoimintaa vasta aloitetaan tai ollaan lopettamassa, se voi olla myös lyhyempi tai pidempi, kuitenkin enintään 18 kuukautta. (Minilexin www-sivut 2017 & 2018.)

Kirjanpidon avulla pidetään erillään yhtiön ja sen omistajien varat ja velat toisistaan. Kirjanpidosta saatujen lukujen perusteella tapahtuu myös yrityksen verotus: arvonlisäverotus ja tuloverotus määräytyvät kirjanpidon perusteella. Kirjanpidon avulla yritys voi myös suunnitella ja arvioida tulevaisuutta. Kirjanpito on edellytys tilinpäätöksen laatimiselle, koska sen avulla yritys laatii tuloslaskelman, taseen sekä liitetiedot. (Minilexin www-sivut 2017.)

3.2 Kirjanpitovelvollisuus

Suomen lainsäädäntö määrittelee kirjanpitolain ensimmäisessä luvussa, mitkä tahot ovat kirjanpitovelvollisia. Lain mukaan avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, osuuskunta, yhdistys, säätiö sekä muu yksityisoikeudellinen oikeushenkilö ovat kirjanpitovelvollisia. (Kirjanpitolaki 1997/1336, 1 luku 1 §.)

Kirjanpitovelvollisuus koskee myös luonnollista henkilöä, joka harjoittaa liike- ja ammattitoimintaa, pois lukien maatilatalouden ja kalastuksen harjoittajat. Kuolin- ja konkurssipesät, jotka jatkavat liike- ja ammattitoiminnan harjoittamista, ovat kirjanpitovelvollisia. (Kirjanpitolaki 1 luku 1 a §.)

3.2.1 Kirjanpitovelvolliset yhtiömuodot

Kirjanpitovelvollisia yhtiömuotoja ovat avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, osuuskunta, yhdistys, säätiö, oikeushenkilö sekä luonnollinen henkilö, joka harjoittaa ammatti- tai liiketoimintaa (Kirjanpitolaki 1 luku 1 §). Avoin yhtiö on henkilöyhtiö, joka vaatii vähintään kaksi perustajaa eli vastuunalaista yhtiömiestä. Kommandiittiyhtiö on myös henkilöyhtiö, mutta sen perustamiseen tarvitaan vain yksi vastuunalainen yhtiömies ja yksi äänetön yhtiömies. (Murtoniemi 2016.)

Osakeyhtiön voi perustaa yksi henkilö, mutta pääomaa osakeyhtiön perustamiseen tarvitaan vähintään 2500 euroa. Osuuskunnan perustaminen vaatii niin ikään yhden henkilön, mutta pääoma kerätään osuusmaksujen avulla (Patentti- ja rekisterihallituksen www-sivut 2017). Yhdistyksen perustamiseen vaaditaan kolme henkilöä tai vastaavasti kolme oikeustoimikelpoista yhteisöä (Yhdistyslaki 1989/503, 2 luku 7 §). Yhdistys täytyy aina perustaa aatteellisuuden vuoksi, ei taloudellisen hyödyn tai elinkeinotoiminnan vuoksi. Yhdistystoimintaa ohjaa tarkemmin yhdistyslaki. (Yhdistyslaki 1 luku 1 §.)

Säätiön perustamista ja toimintaa määrittää tarkasti säätiölaki, jonka mukaan säätiöllä tulee olla hyödyllinen tarkoitus. Säätiö joko harjoittaa itse toimia, jotka edistävät tätä hyödyllistä tarkoitusta, tai vaihtoehtoisesti tukee niitä. Säätiön perustamiseen vaaditaan peruspääoma, suuruudeltaan vähintään 50 000 tuhatta euroa. (Säätiölaki 24.4.2015/487, 1 luku 2-3 §.). Oikeushenkilöllä tarkoitetaan sellaista juridista henkilöä, joka muodostuu sekä oikeuksia että velvollisuuksia omaavasta henkilöiden tai pääomien liittymästä. Kaikki edellä mainitut yhtiömuodot ovat oikeushenkilöitä. (Minilexin www-sivut 2017.)

Myös oikeushenkilön konkurssipesä, jos se jatkaa oikeushenkilön toimintaa, kuuluu kirjanpitovelvollisiin. Lisäksi kirjanpitovelvolliseksi mainitaan uskonnonvapauslain (453/2003) 2 luvussa tarkoitettu rekisteröity uskonnollinen yhdyskunta ja sen rekisteröity paikallisyhteisö. (Kirjanpitolaki 1 luku 1 §.) Luonnollinen henkilö, joka harjoittaa ammatti- tai liiketoimintaa, on yksityinen elinkeinonharjoittaja. Hän voi toimia toiminimellä, mutta ei ole kuitenkaan yhtiö. Suomessa tällaisena henkilönä voi toimia Euroopan talousalueella (ETA) asuva henkilö. (Verohallinnon www-sivut 2014.)

3.2.2 Ketä kirjanpitovelvollisuus ei koske?

Ei ole tarkkaan määritelty rajaa, jolloin taloudellinen toiminta muuttuu kirjanpitovelvolliseksi ammatti- tai liiketoiminnaksi. Ei ole olemassa mitään suoraa määritelmää ammatti- ja liiketoiminnan käsitteiden sisällöstä. Kirjanpitolausannon antaman lausunnon mukaan (KILA 1275/1994) ”liiketoiminta on ansaintatarkoituksessa tapahtuvaa jatkuvaksi tarkoitettua tuotanto- tai palvelutoimintaa, jossa liiketoimintaa harjoittava yksikkö toimii tuotannontekijä-, suorite- ja rahoitusmarkkinoiden ympäröimänä.”. Tämä lausunto on siis syytä pitää mielessä, kun arvioidaan kirjanpitovelvollisuutta. (Björklund, Jänkälä & Kaisanlahti 2009, 2.)

Toinen, tulkinnanvarainen määritelmä on ulkomaalaisen kirjanpitovelvollisuus Suomessa. Yleensä ulkomaisella yrityksellä on tytäryritys Suomessa, jolloin tytäryritystä koskee Suomen lainsäädäntö ja sitä seuraava kirjanpitovelvollisuus. Kirjanpitovelvollisuutta voidaan näin ollen arvioida vain sen kannalta, onko ulkomaisella yrityksellä Suomessa ammatti- tai liiketoimintaa. Jotta voidaan määritellä, onko ulkomaisella yrityksellä Suomessa ammatti- tai liiketoimintaa, joka edellyttää kirjanpitovelvollisuutta, on selvitettävä onko yrityksen toiminta jatkuvaa ja onko sillä kiinteä liikepaikka, josta toimintaa harjoitetaan. Kiinteä liikepaikka tarkoittaa pysyvää liikepaikkaa, josta käsin yrityksen toimintaa harjoitetaan. (Björklund ym. 2009, 10, 11.)

Kirjanpitovelvollisuus ei koske julkisyhteisöjä. Julkisyhteisö voi silti olla jonkin muun lain mukaan kirjanpitovelvollinen, esimerkiksi Kuntalaki määrittelee kunnan kirjanpidon. Suomen valtiota taas koskee valtion talousarviosta annettu laki. Myös maa- ja metsätalouden harjoittajat jäävät kirjanpitovelvollisuuden ulkopuolelle, lukuun ottamatta yhteisön tai säätiön harjoittamaa maa- ja metsätaloutta oikeudellisessa muodossa. Maa- ja metsätalouden harjoittajan edellytetään kuitenkin pitävän muistiinpanoja verotusta varten toiminnastaan. (Björklund ym. 2009, 12.)

3.2.3 Kenellä on vastuu kirjanpidosta?

Kirjanpitolausannon KILAn mukaan velvollinen kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä ja näiden laatimisesta on kirjanpitovelvollinen. Jos yrityksen kirjanpitoa hoitaa ulko-

puolinen palveluntarjoaja, esimerkiksi tilitoimisto, vastuu kirjanpidon oikeellisuudesta on näin ollen ulkopuolisella palveluntarjoajalla. Ulkopuolisen palveluntarjoajan on siis laatiessaan tositteita kirjanpitovelvollisen puolesta, selvitettävä kirjanpitovelvolliselta liiketapahtuman luonne ja huolehdittava myös siitä, että kirjanpitovelvollinen hyväksyy tositekijänsä. Tarvittaessa tositteeseen on kirjanpitovelvollisen myös merkittävä hyväksymismerkintänsä. (Kirjanpitolautakunnan www-sivut 2018.)

Esimerkiksi osakeyhtiön tapauksessa osakeyhtiölain mukaan on toimitusjohtajan tehtävä hoitaa juoksevaa hallintoa hallituksen ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Toimitusjohtajan on näin ollen myös huolehdittava, että kirjanpito on lainmukaista ja varainhoito on järjestetty luotettavasti, vaikka kirjanpito olisi ulkoistettu esimerkiksi kirjanpito-toimiston hoidettavaksi. Yleensä joku muu henkilö toimitusjohtajan ohella kuitenkin huolehtii myös edellä mainituista asioista. (Björklund ym. 2009, 12, 13.)

3.3 Juokseva kirjanpito

Juoksevalla kirjanpidolla tarkoitetaan jatkuvaa, ajan tasalla olevaa kirjanpitoa. Työs-kentelin aiemmin tilitoimistossa, jossa pien- ja mikroyritysten kirjanpito tehtiin kuu-kausittain sitä mukaa, kun asiakkaat toimittivat liiketoimintaansa liittyvät tiliotteet ja tositteet tilitoimistoon.

Tositteiden mukaiset liiketapahtumat kirjattiin vienteinä aikajärjestyksessä niille kuu-luville tileilleen erillisellä kirjanpito-ohjelmalla, jolloin aikajärjestyksen mukaisista tapahtumista syntyi päiväkirja ja eri tilien käytöstä asiajärjestyksessä pääkirja. Näitä kahta kirjaa, päivä- ja pääkirjaa, kutsutaan kirjanpitokirjoiksi. (Taloushallintoliiton www-sivut 2009.)

4 KIRJANPITOLAKI

4.1 Kirjanpitolain yleiset tilinpäätösperiaatteet

1.1.2016 uudistuneeseen kirjanpitolakiin on kirjattu yleiset tilinpäätösperiaatteet, joiden mukaan yrityksen on laadittava tilinpäätöksensä. Kirjanpitolakiin sisällytettiin omana kohtanaan lain 3 lukuun 2 a:n pykälään olennaisuusperiaate, jota käsittelemme tarkemmin kirjanpitolain keskeisten muutosten yhteydessä. (Kirjanpitolaki 3 luku 3 §.)

Muut yleiset tilinpäätösperiaatteet, joita tulee noudattaa tilinpäätöksen laadinnassa ja tilinavauksen yhteydessä, ovat

- jatkuvuusperiaate
- johdonmukaisuusperiaate
- sisältöpainotteisuusperiaate
- varovaisuusperiaate
- tasejatkuvuuden periaate
- suoriteperuste
- nettomiskielto (Kirjanpitolaki 3 luku 3 §.)

Jatkuvuusperiaatteella tarkoitetaan sitä, että kirjanpitovelvollisen toiminnan oletetaan jatkuvan. Johdonmukaisuusperiaatteen mukaan samoja tilinpäätöksen laatimismenetelmiä käytetään tilikaudesta toiseen, ja sisältöpainotteisuusperiaatetta noudattamalla kiinnitetään huomiota liiketapahtumien todelliseen sisältöön niiden oikeudellisen muodon sijasta. (Minilexin www-sivut 2018.)

Varovaisuusperiaatteeseen sisältyy nimensä mukaisesti varovaisuus, joka on tilikauden tuloksesta riippumaton. Lain mukaan tilinpäätöksessä on otettava huomioon ainoastaan tilikauden aikaiset toteutuneet voitot sekä kaikki ennakoitavissa olevat poisotot, arvonalennukset ja velan määrän lisäykset, vaikka ne tulisivat tietoon vasta tilikauden jälkeen. (Minilexin www-sivut 2018.)

Tasejatkuvuuden periaatteella tarkoitetaan sitä, että tilinavaus perustuu edellisen tilikauden päättäneeseen taseeseen. Suoriteperusteisuus tarkoittaa käytännössä sitä, että tilikaudelle kuuluvat tuotot ja kulut huomioidaan riippumatta niiden maksupäivästä. Netottamiskiellolla pyritään takaamaan se, että taseessa vastaaviin ja vastattaviin kuuluvat erät ja tuloslaskelmassa tuotot ja kulut esitetään täysmääräisinä eikä niitä vähennetä toisistaan. (Minilexin www-sivut 2018.)

4.2 Keskeiset muutokset uudistetussa kirjanpitolaissa

Uudistunut kirjanpitolainsäädäntö sisältää paljon erilaisia muutoksia. Lakia ei suinkaan kirjoitettu uudelleen, vaan muutokset tehtiin jo olemassa olevaan lakitekstiin. Yksi tarkoitus uudistuksella oli yhdenmukaistaa kirjanpitolakia kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaiseksi. EU-direktiivi (2013/34/EU) on ohjannut osaltaan uudistumista, koska direktiivin pääperiaate on pienet ensin. Tämän pääperiaatteen tavoitteena on vähentää pienten kirjanpitovelvollisten hallinnollista työtä. (Haaramo ym. 2016, 8, 9.)

Uudistuksen myötä kirjanpitovelvollisen yrityksen kokorajoja nostettiin. Tämä viittaa suoraan EU-direktiivin pienet ensin –periaatteeseen (Haaramo ym. 2016, 9). Tarkemmin kokorajojen muutoksia on käsitelty tämän opinnäytetyön pien- ja mikroyrityksiä käsittelevässä osiossa ”Pien- ja mikroyrityksen kokorajat ja niiden merkitys”. Kirjanpitolain uudistuksen myötä muutoksia syntyi olennaisuusperiaatteeseen, arvostus- ja jaksotussäännöksiin sekä siihen, kuinka liiketapahtumat kuuluvat lain mukaan kirjata sekä kuinka kauan ja miten kirjanpitoaineistoa pitää säilyttää.

4.2.1 Olennaisuusperiaate

Ennen uudistusta olennaisuuden käsite on ollut osana suomalaista hyvää kirjanpito tapaa, ja siihen on ollut myös viittauksia kirjanpitolautakunnan lausuntojen osalta. Nyt uudistuksen ansiosta olennaisuuden määritelmä on sisällytetty lakiin omana kohtanaan. Tilinpäätöstä laadittaessa olennaisuutta arvioidaan seuraavalla tavalla: Jos tietty asia tai seikka jätetään pois tai ilmoitetaan väärin ja sillä on vaikutusta tilinpäätöksen tietoja käyttävien tahojen päätöksiin, se on olennainen eikä sitä näin ollen voi

jättää pois tilinpäätöksestä. Yksittäinen asia voi olla epäolennainen, mutta jos niitä esiintyy useita, pitää miettiä vaikuttavatko ne yhdessä kokonaiskuvaan. (Haaramo ym. 2016, 17.)

Olenaisuusperiaate on sisältynyt jo aiemmin kansainväliseen IFRS-standardistoon, joten se on sieltä otettu mukaan myös uuteen tilinpäätösdirektiiviin. Olenaisuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä tietoja, jotka pois jätettyinä tai väärin ilmoitettuina vaikuttavat tilinpäätöksen käyttäjien päätöksentekoon. Jos tätä määritelmää vertaa IFRS-standardiston olenaisuuden määritelmään, se on tulkinnanvaraisempi kuin IFRS:n vastaava. (Haaramo ym. 2016, 18, 20, 21.)

4.2.2 Arvostus- ja jaksotussäännökset

Kirjanpitolaissa on poikkeuspykälä, jonka mukaan kirjanpitovelvollinen voi arvostaa rahoitusvälineet ja sijoituskiinteistöt käypään arvoon niin halutessaan. Ennen kuin laki astui voimaan 1.1.2016, siirtymäsäännöstä noudattaneet yritykset saivat soveltaa vanhaa lakia käypään arvoon arvostetun rahoitusvälineen merkitsemisestä ja esittämisestä tilinpäätöksessä. Hankintamenon ja sen aktivoinnin tapauksessa muutos tapahtui valmistusaikaisissa koroissa, jotka saa uuden lain mukaan lukea myös vaihtomaisuushyödykkeiden hankintamenoon. Lisäksi välillisiltä menoilta tai korkojen määrältä, jotka luetaan hankintamenoon, ei enää edellytetä olenaisuutta. (Haaramo ym. 2016, 28, 50.)

Uudistuksen ansiosta kehittämismenojen aktivoinnissa ei enää tarvitse noudattaa erityistä varovaisuutta. Kun määritellään osakeyhtiölain mukaisia voitonjakokelpoisia varoja, aktivoitujen kehittämismenot tulee vähentää taseen vapaasta omasta pääomasta. Muutoksia tuli myös aktivoitujen kehittämismenojen, aineettomien oikeuksien ja liikevaron poistoihin: ne on nykyään poistettava vaikutusaikanaan. Jos edellä mainittujen vaikutusaikaa ei pysty arvioimaan, poistojen enimmäisaika on 10 vuotta. (Haaramo ym. 2016, 58.)

Pakollisten varausten kohdalla muutos keskittyi pakollisten varausten ja siirtovelkojen keskinäisen eron täsmäyttämiseen. Uudistuksen myötä pakolliset varaukset kirja-

taan niiden todennäköiseen määrään, kun ennen uudistusta ne kirjattiin enintään niiden todennäköiseen määrään. Pakollisena varauksena on esitettävä tiedossa oleva velka tai tappio, joka liittyy nykyiseen tai edelliseen tilikauteen. (Haaramo ym. 2016, 65.)

4.2.3 Liiketapahtumien kirjaus ja kirjanpitoaineisto

Kirjanpitolain uudistuksen myötä kirjanpito voidaan nykyään laatia joko suorite-, lasku- tai maksuperusteisesti. Ostovelat ja myyntisaamiset on kuitenkin voitava jatkuvasti selvittää, jos menojen ja tulojen kirjaamiseen käytetään maksu- tai laskuperustetta. Kirjanpito on laadittava viimeistään tilinpäätöstä varten, jos yrityksellä ei ole velvoitteita antaa viranomaisille ilmoituksia määräajoin. (Kirjanpitolaki 2 luku 3 §.)

Kirjanpito on järjestettävä niin, että se on selväkielistä ja helposti tarkastettavaa. Liiketapahtumat on kirjanpitolain mukaan kirjattava aika- ja asiajärjestyksessä, ja kirjaus on tehtävä päivättyyn sekä numeroituun tositteeseen perustuen. Tositteiden on pysyttävä todentamaan liiketapahtuma. Näin ollen liiketapahtumalla, tositteella ja kirjauksella on selkeä yhteys, jonka tulee olla helposti todettavissa. (Kirjanpitolaki 2 luku 4 ja 5 §.)

Kirjanpitoaineisto sisältää tilinpäätöksen, toimintakertomuksen, kirjanpidot, tililuetelun sekä luettelon kirjanpidoista ja aineistoista. Kirjanpitoaineiston käsittelyssä ja säilyttämisessä tulee huomioida, että tarpeen vaatiessa sitä voi viranomainen ja tilintarkastaja Suomessa tarkastella vaivattomasti ja viivytyksettä, ja sen saa myös tulos-tettua selväkielisenä. Kirjanpitoaineistoa ei saa muuttaa tai poistaa sen jälkeen, kun tilinpäätös on laadittu. Ainoastaan sen muotoa saa muuttaa siinä tapauksessa, jos se on välttämätöntä sen siirron tai säilytyksen takia, mutta sisällön on pysyttävä muuttumattomana. (Kirjanpitolaki 2 luku 7 §.)

Kirjanpitoaineiston säilytysaika on 10 vuotta, ja säilytysaika lasketaan yrityksen tilikauden päättymisestä lähtien. Tilikauden aikaisten tositteiden säilytysaika on 6 vuotta sen vuoden lopusta, jolloin tilikausi on päättynyt. Jos yrityksen liiketoiminta lop-

puu ja kirjanpitovelvollisuus näin ollen päättyy, kirjanpitoaineistoa on säilytettävä joka tapauksessa 10 vuotta viimeisen tilikauden päättymisestä. Rekisteriviranomaiselle lopettavan yrityksen tulee ilmoittaa, kuka kirjanpitoaineistoa säilyttää. (Kirjanpitolaki 2 luku 10 §.)

4.2.4 Tilinpäätöksen sisältö ja toimintakertomus

Tilikauden ajalta yrityksen on laadittava tilinpäätös, johon sisältyy tase, tuloslaskelma ja liitetiedot. Taseen on kuvattava tilinpäätöspäivän taloudellista tilaa, ja tuloslaskelma kertoo nimensä mukaisesti sen mistä tulos muodostuu. Rahoituslaskelman laatiminen on pakollista kirjanpitovelvolliselle, joka on suuryritys tai yleisen edun kannalta merkittävä yhteisö. Vertailutiedot eli tiedot viimeistä edelliseltä tilikaudelta on esitettävä jokaisesta taseen, tuloslaskelman ja rahoituslaskelman erästä. (Kirjanpitolaki 3 luku 1 §.)

Julkisen osakeyhtiön, mikro- tai pienyritystä suuremman osuuskunnan tai yksityisen osakeyhtiön tai yleisen edun kannalta merkittävän yhteisön on liitettävä tilinpäätökseensä toimintakertomus. Toimintakertomuksen on annettava tieto yrityksen liike-toiminnan kehittymisestä ja tuloksellisuudesta sekä taloudellisesta tilanteesta. Sen on myös kuvattava merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät yritykselle. Edellä mainitun kuvauksen ymmärtämiseksi toimintakertomuksesta tulee ilmetä

- taloudelliset tunnusluvut
- muut tunnusluvut henkilöstöstä ja ympäristövaikutuksista
- tiedot olennaisista tapahtumista tilikauden jälkeen
- arvio yrityksen todennäköisestä tulevasta kehityksestä
- tutkimus- ja kehitystoiminnan laajuusselvitys
- tieto sivuliikkeistä
- tieto käypään arvoon merkityistä rahoitusvälineistä
- omien osakkeiden ja osuuksien hankinnat ja luovutukset
- muussa lainsäädännössä vaaditut tiedot (Kirjanpitolaki 3 luku 1 a §.)

4.3 Kirjanpitoasetus

Keskikokoisille ja suuryrityksille kirjanpitolain uudistus toi oman, päivitetyn asetuksensa. Muun muassa liitetiedot on määritelty näiden yrityskokojen osalta kirjanpitoasetuksessa. Asetuksen mukaan suuryrityksellä on velvollisuus laatia rahoituslaskelma. (Haaramo ym. 2016, 98.)

Taulukko 1. Keskikokoisen ja suuryrityksen uudet kokomääritelmät. (Haaramo ym. 2016, 99.)

	Keskikokoinen yritys	Suuryritys
Liikevaihto, milj. €	12	40
Tase, milj. €	6	20
Työntekijöiden lukumäärä keskimäärin	50	250

Päivitetty kirjanpitoasetus on myös poistanut keskikokoisilta ja suuryrityksiltä tuloslaskelman kaavoista tarpeettomat kohdat, kuten esimerkiksi bruttotuloksen. Tasetta taas keskikokoinen tai suuryritys ei voi enää esittää lyhennettynä, jos ”tase-erään sisältyy informaatiota tilinpäätöspäivänä tai vaihtoehtoisesti vertailuvuonna”. Oikean ja riittävän kuvan antamiseksi on näin ollen suositeltavaa esittää tase yksityiskohtaisesti. (Haaramo ym. 2016, 100.)

5 PIEN- JA MIKROYRITYKSEN TILINPÄÄTÖKSESSÄ ESITETTÄVÄT TIEDOT

5.1 Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista

Kirjanpitolain uudistuksen myötä 1.1.2016 pien- ja mikroyrityksille tehtiin oma asetuksensa. Pien- ja mikroyritykset saivat myös uudet, suuremmat kokorajat. Uuden asetuksen myötä pien- ja mikroyrityksille laadittiin selkeät minimisisältövaatimukset tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista. Ammatin- ja liikkeenharjoittajat saivat uudistuksen avulla huomattavia raportointihelpotuksia. (Haaramo ym. 2016, 78.)

Kuten jo johdannossa mainitsin, kirjanpitolain uudistusta edelsi Euroopan Unionin parlamentin antama uusi direktiivi (2013/34/EU). Keskeinen tavoite oli keventää pienyritysten hallinnollista taakkaa, joka aiheutuu tilinpäätössääntelystä. Direktiivissä mainittu suojasatamasäännös koskee vain mikroyrityksiä, ja se liittyy mikroyrityksen antamaan oikeaan ja riittävään kuvaan tilinpäätöksestä. Tarkemmin sanottuna mikroyrityksen tilinpäätöksessä ei tarvitse antaa liitetietoina muuta kuin pien- ja mikroyrityksasetuksen (PMA) mukaiset pakolliset liitetiedot, joista kerron tarkemmin kappaleessa 5.5 Liitetiedot. (HE 89/2015.)

5.2 Pien- ja mikroyrityksen määritelmä

Pien- ja mikroyrityksen määrittelee liikevaihdon ja taseen arvo sekä työntekijöiden keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana (Haaramo ym. 2016, 83). Kirjanpitolaki määrittelee liikevaihdon seuraavalla tavalla: ”Liikevaihtoon luetaan tuotteiden ja palveluiden myynnistä saadut tuotot, joista on vähennetty myönnettyt alennukset, sekä arvonalisävero ja muut välittömästi myynnin määrään perustuvat verot.” (Kirjanpitolaki 4 luku 1 §.)

Taseen arvolla tarkoitetaan yritykseen sitoutuneen pääoman määrää. Se tarkoittaa siis yrityksen varoja, oman ja vieraan pääoman summaa. (Kauppalehden Tietopalvelujen www-sivut 2018.)

5.2.1 Pien- ja mikroyrityksen kokorajat ja niiden merkitys

Mikroyrityksen liikevaihto saa olla enintään 0,7 miljoonaa euroa ja pienyrityksen 12 miljoonaa euroa. Taseen arvo mikroyrityksellä saa olla enintään 0,35 miljoonaa euroa, kun taas pienyrityksen taseen enimmäisarvo voi olla 6 miljoonaa euroa. Keskimäärin työntekijöitä saa mikroyrityksellä olla 10 tilikauden aikana, pienyrityksen vastaava luku on 50. (Lydman 2016, 83.)

Taulukko 2. Pien- ja mikroyrityksen määritelmä. (Lydman 2016, 83.)

	Mikroyritys	Pienyritys
Liikevaihto, milj. €	0,7	12
Tase, milj. €	0,35	6
Työntekijöiden lukumäärä keskimäärin	10	50

Määritelmän edellytyksenä on, että korkeintaan yhden rajoista sallitaan ylittyvän edellisessä tilinpäätöksessä sekä tilinpäätöspäivänä. Tämä koskee sekä mikro- että pienyrityksiä. (Lydman 2016, 83.)

Pien- ja mikroyritykset ovat pien- ja mikroyrityksasetuksen perusteella vapautettu kokonaan toimintakertomuksen laatimisesta, lukuun ottamatta säätiöitä. Toimintakertomuksessa on kerrottava yrityksen toiminnan kehittymisestä ja tuloksellisuudesta ja taloudellisesta tilanteesta. Lisäksi siinä on oltava maininta olennaisimmista riskeistä ja epävarmuustekijöistä (Kirjanpitolaki 3 luku 1 a §). Liitetietoja intressitahojen kanssa tehdyistä liiketoimista mikroyrityksen ei tarvitse antaa. (Lydman 2016, 86.)

5.2.2 Konsernitilinpäätöksen laatiminen pien- ja mikroyrityksessä

Konsernilla tarkoitetaan kahden tai useamman yhtiön muodostamaa taloudellista kokonaisuutta, johon kuuluvat emoyritys ja tytäryhtiö/-yhtiöt. Konsernin koko määritellään kaikkien konserniin kuuluvien yritysten lukujen perusteella. (Minilexin www-sivut 2018.)

Mikroyritykset on vapautettu kokonaan konsernitilinpäätöksen laatimisesta. Pienyrityksen taas on laadittava konsernitilinpäätös, jos siihen kuuluu yleisen edun kannalta merkittävä yhteisö eli niin sanottu PIE-yhteisö (Public Interest Entity). Kirjanpitolaki määrittelee 1 luvun 9 §:ssä PIE-yhteisöiksi Suomessa pörssiyritykset, luottolaitokset sekä vakuutusyhtiöt. (Lydman 2016, 85.)

5.3 Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätös

Pien- ja mikroyrityksasetuksessa on määritelty selkeästi, miten pien- ja mikroyritysten tulee esittää tuloslaskelmansa, taseensa sekä liitetietonsa. Edellä mainittuihin on myös esitettävä tilinpäätöksessä vertailutiedot viimeistä edeltävää tilikautta koskien. (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 1753/2015, 1 luku 1 §.)

Vertailutiedot esitetään tuloslaskelmasta, taseesta ja mahdollisesta rahoituslaskelmasta (Taloushallintoliiton www-sivut 2018). Aiemmin jo mainittu toimintakertomuksen laatiminen ei ole pakollinen pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä, ellei sen antamatta jättäminen vääristäisi pienyrityksen tilinpäätöksen oikeaa ja riittävää kuvaa. (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 3 luku 13 §.)

5.3.1 Tilinpäätöksen allekirjoitus

Pien- ja mikroyrityksasetuksen mukaisesti tilinpäätöksen allekirjoituksen yhteydessä on oltava tieto siitä, että allekirjoitettava tilinpäätös on laadittu edellä mainitun asetuksen säännösten mukaisesti. Lisäksi allekirjoituksen yhteydessä vaaditaan, että oman pääoman muutoksista sekä hallituksen ehdotus jakokelpoisen vapaan oman pääoman käytöstä on ilmoitettu, jos kyseessä oleva pienyritys on osakeyhtiö tai osuuskunta. (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 1 luku 1 §.)

Osakeyhtiön oma pääoma jaetaan sidottuun ja vapaaseen omaan pääomaan, jossa sidottu oma pääoma tarkoittaa yhtiön osakepääomaa ja arvonkorotusrahastoa, käyvän

arvon rahastoa ja uudelleenarvostusrahastoa. Tilikauden ja edellisten tilikausien voitto sekä kaikki muut edellä mainitsemattomat rahastot kuuluvat vapaaseen omaan pääomaan. (Leppälahti 2017, 57.)

5.3.2 Muun lainsäädännön vaikutus pien- ja mikroyritysten tilinpäätökseen

Pien- tai mikroyritys, joka on yhtiömuodoltaan osakeyhtiö, on velvollinen antamaan tilinpäätöksessä tietoja vain verotusta koskevassa laissa tai sen nojalla annetussa säännöksessä edellytetyistä tiedoista. Sama koskee myös avointa yhtiötä ja kommandiittiyhtiötä, jonka vastuunalaisena yhtiömiehenä toimii osakeyhtiö. (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 1 luku 2 §.)

Muita velvollisuuksia ei edellä mainittujen yritysmuotojen osalta ole. Pien- tai mikroyritys, joka on osuuskunta, noudattaa pien- ja mikroyritysasetuksen lisäksi myös osuuskuntalakia ja muita lakeja, jotka koskevat osuuskuntaa. (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 1 luku 2 §.)

5.3.3 Pien- ja mikroyrityksen oikea ja riittävä kuva

”Tilinpäätöksen tulee antaa oikea ja riittävä kuva toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta olennaisuusperiaatteen mukaisesti ottaen huomioon kirjanpitovelvollisen harjoittaman toiminnan laatu ja laajuus.” (Kirjanpitolaki 3 luku 2 §). Tämän lisäksi pien- ja mikroyrityksen on liitetiedoissaan esitettävä myös muut oleelliset asiat, joilla on vaikutusta oikean ja riittävän kuvan aikaansaamiseksi. (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 1 luku 3§.)

5.4 Pien- ja mikroyrityksen tuloslaskelman ja taseen esittäminen tilinpäätöksessä

Asetuksessa, joka määrittää pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä annettavista tiedoista, on esitetty uudet kaavat tuloslaskelmalle ja taseelle.

5.4.1 Tuloslaskelma

Pien- ja mikroyrityasetuksen mukaan tuloslaskelma laaditaan kululajikohtaisen kaavan (Liite 1) tai toimintokohtaisen kaavan (Liite 2) mukaisesti (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, Liite I ja Liite 2.). Pienyritys voi kuitenkin halutessaan esittää liitteen 1 kohdat 1-5 ja liitteen 2 kohdat 1-3 ja 6 yhdistettynä Bruttotulos -nimisenä eränä. (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 2 luku 1 §.)

5.4.2 Tase

Taseen laatimiseen on myös oma kaavansa (Liite 3). Taseen vastaavaa-kohta voidaan laatia niin, että pysyvissä vastaavissa on esitetty erikseen aineettomat ja aineelliset hyödykkeet sekä sijoitukset, kun taas vaihtuvissa vastaavissa on esitetty erikseen vaihto-omaisuus, saamiset, rahoitusarvopaperit, rahat ja pankkisaamiset. (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, Liite V.)

Taseen vastattavaa-kohta on mahdollista laatia siten, että oman pääoman yhteydessä on erikseen eritelty osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma, ylikurssi- ja arvonnkorotusrahasto sekä muut rahastot yhteensä, edellisten tilikausien voitto (tappio) ja tilikauden voitto (tappio). Vastattavaa-puolella esitetään lisäksi tilinpäätössiirtojen kertymä ja pakollisten varausten kokonaismäärä. Vieras pääoma on omana sarakkeenaan ja esitetään erikseen. (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, Liite V.)

5.5 Liitetiedot

Pien- ja mikroyrityasetuksen 3 luvun 1§:n mukaan ”Liitetietona on esitettävä tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja –menetelmät siltä osin kuin ne ovat pienyritykselle valinnaisia.”. Tietoja ei kuitenkaan tarvitse kaikissa tapauksissa antaa, esimerkiksi jos vaihto-omaisuuteen kuuluvien hyödykkeiden käyttöjärjestys on niiden hankintajärjestyksen mukainen.

(Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 3 luku 1 §.)

Ennen uuden asetuksen pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista voimaantuloa liitetiedot esitettiin tilinpäätöksessä yhtiömuodon mukaan. Osakeyhtiöt joutuivat laatimaan laajemmat liitetiedot kuin esimerkiksi henkilöyhtiöt tai toimintimet. 1.1.2016 jälkeen yhtiömuoto ei ratkaise, vaan yrityksen koko. Käytännössä tämä tarkoittaa, että pienikokoinen henkilöyhtiö laatii yhtä laajaa liitetiedot kuin samankokoinen osakeyhtiö. (Rekola-Nieminen 2016.)

Mikroyritys antaa uuden asetuksen myötä tilinpäätöksessään yhtä laajaa liitetiedot kuin pienyritys lukuun ottamatta kahta eroavaisuutta: ensimmäinen eroavaisuus on käypään arvoon arvostamisen liitetiedot ja toinen on oikean ja riittävän kuvan antamiseksi tarvittavat liitetiedot. Mikroyritys, joka noudattaa mikrosäännöksiä, ei voi laatia tilinpäätöstä käypä arvo-perusteisesti, ja toisaalta niin sanotun suojasatamäsäännöksen vuoksi sen ei tarvitse esittää oikean ja riittävän kuvan antamiseksi tarvittavia liitetietoja. (Rekola-Nieminen 2016.)

Mikroyritys antaa liitetiedot, jotka koskevat tilinpäätöksen laatimista, ainoastaan jos poiketaan niin sanotuista kansallisista olettamista. Seuraavassa luetelluista tiedoista ei siis tarvitse antaa liitetietoja, jos noudatetaan olettamamenettelyä:

- vaihto-omaisuus, jonka hyödykkeiden käyttöjärjestys on sama kuin sen hankintajärjestys
- taseeseen aktivoitu aineeton oikeus, jonka hankintameno on kirjattu kuluksi 10 vuodessa
- kehittämismeno, liikearvo tai muu pitkävaikutteinen meno, joka on kirjattu suoraan vuosikuluksi
- pitkän valmistusajan vaativa suorite, joka kirjataan suoriteperusteen mukaan
- rahoitusväline ja sijoituskiinteistö, joka on arvostettu hankintamenoon tai sitä alempaan käypään arvoon
- peruste, jossa on käytetty tilinpäätöspäivän kurssia muutettaessa ulkomaan rahasaamiset Suomen rahaksi

- hyödykkeiden hankintameno, johon on luettu vain välittömät menot
- koneiden ja kaluston, rakennusten ja rakennelmien ja muiden aineellisten hyödykkeiden suunnitelmapoisto, jos on käytetty EVL-maksimipoistoja
- maa- ja vesialueiden arvonkorotukset, jos niitä ei ole tehty tai ne on kirjattu taseessa hankintamenoon
- saadut avustukset, jotka on kirjattu hankintamenon vähennykseksi
- vähäarvoiset hyödykkeet tai alle 3 vuoden käyttöhyödykkeet, jotka on kirjattu kokonaan hankintatilikauden kuluksi
- leasingsopimusten käsittely vuokrasopimuksina, ei osamaksusopimuksina

Uuden asetuksen myötä mikroyrityksen on kuitenkin aina annettava liitetiedot seuraavista eristä, jos yrityksellä niitä on: poikkeukselliset erät, tilikauden jälkeiset olennaiset tapahtumat, arvonkorotusrahasto, tiedot käypään arvoon merkitsemisestä, pitkäaikaiset lainat, annetut vakuudet ja taseen ulkopuoliset sitoumukset ja järjestelyt ja eläkevastuut, emoyrityksen tiedot, lainat toimitusjohtajalle tai hallintoelimiin kuuluville henkilöille ja heidän puolestaan annetut sitoumukset, liiketoimet intressitahojen kanssa, henkilöstö, omien osakkaiden hankinnat ja luovutukset sekä toimintakerromusta vastaavat tiedot. (Rekola-Nieminen 2016.)

5.5.1 Poikkeukselliset erät, tilikauden jälkeiset olennaiset tapahtumat ja arvonkorotusrahasto

Uudessa asetuksessa jätettiin tuloslaskelmasta kokonaan pois Satunnaiset erät, jonne ennen 1.1.2016 kirjattiin tilikaudelle kuuluva olennainen, mutta satunnainen erä. Nyt tällainen erä kirjataan joko Liiketoiminnan muihin tuottoihin ja muihin kuluihin, mikä vääristää Liikevoittoa. Näin ollen siitä on annettava tieto liitetiedoissa. (Rekola-Nieminen 2016.)

Uudessa asetuksessa sanotaan, että olennaiset tapahtumat, jotka eivät käy ilmi tilinpäätöksestä muutoin, pitää esittää liitetietona. Myös tällaisten olennaisten tapahtumien taloudellinen merkitys tulee ilmetä liitetiedoissa. (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 3 luku 3 §.)

Kirjanpitovelvollinen yritys, joka on tehnyt arvonkorotuksen maa- ja vesialueisiin tai arvopapereihin tilinpäätöksessä, joutuu antamaan siitä selvityksen liitetiedoissa. Vaatimukset ovat kiristyneet verrattuna aikaan ennen 1.1.2016, koska nykyään arvonkorotusrahaston muutoksista tilikauden aikana on myös oltava maininta liitetiedoissa. (Rekola-Nieminen 2016.)

5.5.2 Tiedot käypään arvoon merkitsemisestä, pitkäaikaiset lainat ja annetut vakuudet, taseen ulkopuoliset sitoumukset ja järjestelyt sekä eläkevastuut

Pien- tai mikroyritys, joka noudattaa tilinpäätöksen laatimisessa pienyritysten säännöksiä, on kerrottava liitetiedoissa jos se on ottanut käyttöön esimerkiksi sijoituskiinteistöjen käypään arvoon arvostamisen. Tämä auttaa saamaan oikean ja riittävän kuvan kirjanpitovelvollisen yrityksen taloudellisesta asemasta. (Rekola-Nieminen 2016.)

Sellaiset pitkäaikaiset vieraaseen pääomaan kuuluvat velat, jotka erääntyvät pidemmän ajan kuluttua kuin viidessä vuodessa, on esitettävä liitetiedoissa. On huomioitava, että velkojen määrä viiden vuoden kuluttua ilmoitetaan, ei nykyisen tilinpäätöshetkellä olevan velan määrä. (Rekola-Nieminen 2016.)

Vaatus perustuu pääosin vanhan KPL:n 2 luvun 7 §:n vaatimukseen liitetiedoista, mutta joitain eroja on verrattuna vanhaan. 1.1.2016 jälkeen annettujen vakuuksien määrä tulee ilmoittaa entistä tarkemmin, ja lisäyksenä on myös tullut vaatimus antaa tiedot osakkuusyrityksien puolesta annetuista vakuuksista. Aiemmin se koski vain saman konsernin yrityksiä. (Rekola-Nieminen 2016.)

5.5.3 Emoyrityksen tiedot, lainat toimitusjohtajalle tai hallintoelimiin kuuluville henkilöille ja liiketoimet intressitahojen kanssa

Uuden asetuksen (PMA) myötä pien- tai mikroyrityksen, joka kuuluu konserniin, on ilmoitettava liitetiedoissa sen lähin emoyritys. Emoyrityksen nimi ja kotipaikka kuitenkin riittävät. Rahalainat näkyvät taseessa, mutta annetut vakuudet ja vastuusitoumukset eivät. Edellä mainitut ovat kuitenkin samanarvoinen riski kuin raha-

lainat, joten niistä pitää olla tieto liitetiedoissa, jos sellaisia yrityksellä on. (Rekola-Nieminen 2016.)

Intressitahon käsitettä ei ole ennen käytetty Suomen kirjanpitolaissa, eikä se tarkoita samaa asiaa kuin Kirjanpitoasetuksen lähipiirin käsite. Intressitaho voi olla luonnollinen henkilö, oikeushenkilö, konserniyhtiö tai osakkuusyhtiö, jolle on esimerkiksi myönnetty lainaa ja siitä on näin ollen oltava tieto tilinpäätöksen liitetiedoissa. (Rekola-Nieminen 2016.)

5.5.4 Henkilöstö, omien osakkeiden ja osuuksien hankinnat ja luovutukset

Uuden asetuksen mukaan liitetietoihin riittää tiedoksi tilikauden keskimääräinen henkilömäärä. Erillistä jakoa henkilöstöryhmiin ei enää tarvita, kuten vanhassa Kirjanpitoasetuksessa. (Rekola-Nieminen 2016.) Osakeyhtiölaki on ennenkin vaatinut, että tieto annetaan tilinpäätöksessä liitetietona. Uudessa asetuksessa säännös on pitkälti samanlainen. Liitetietona on näin ollen annettava tiedot muun muassa ”tilikauden aikana tehtyjen omien osakkeiden tai osakkeita vastaavien oman pääoman ehtoisten osuuksien hankintojen perusteet”. (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 3 luku 12 §.)

5.5.5 Toimintakertomusta vastaavat tiedot

Toimintakertomuksen laadinta, josta kerrotaan tarkemmin kirjanpitolain 3 luvun 1a §:ssä, ei ole pakollista pienyritykselle. Oikean ja riittävän kuvan antamiseksi yrityksen tulee kuitenkin pohtia, onko tieto tarpeellinen. (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 3 luku 13 §.)

5.6 Esimerkki pienyrityksen tuloslaskelmasta ja taseesta

Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksen esittämiseksi olen käyttänyt tässä Esimerkki Oy –nimistä kuvitteellista yritystä, joka löytyy myös Katja Leppälahden kirjoittamas-

ta kirjasta Osakeyhtiön tilinpäätösmalli 2017. Jotta se olisi helppolukuinen, olen syöttänyt tiedot ensin Microsoft Excel -taulukko-ohjelmaan.

5.6.1 Pienyrityksen tuloslaskelma

Taulukko 3. Esimerkki pien- ja mikroyrityksen tuloslaskelmasta. (Leppälahti 2017, 215.)

Esimerkki Oy	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Tuloslaskelma		
LIKEVAIHTO	3 400 500,57	3 010 563,88
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos	86 349,20	52 138,26
Liiketoiminnan muut tuotot	55 129,73	4 204,70
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-1 879 792,93	-1 522 839,42
Varastojen muutos	74 706,22	-100 496,49
Ulkopuoliset palvelut	-274 564,86	
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-693 999,73	-670 993,30
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-142 679,71	-133 952,43
Muut henkilösivukulut	-58 137,02	-56 371,72
Suunnitelmanmukaiset poistot	-131 472,50	-22 462,34
Liiketoiminnan muut kulut	-154 324,23	-172 687,51
LIKEVOITTO	281 714,74	86 695,77
Rahoitustuotot ja -kulut		
Osinkotuotot	2 335,79	1 868,57
Muut korko- ja rahoitustuotot	5 514,68	4 512,99
Korkokulut ja muut rahoituskulut	-151 953,44	-60 992,85
VOITTO ENNEN TILINPÄÄTÖS-		
SIIRTOJA JA VEROJA	137 611,77	32 084,48
Tuloverot	-29 191,18	-9 149,42
TILIKAUDEN VOITTO	108 420,59	22 935,06

5.6.2 Pienyrityksen tase

Taulukko 4. Esimerkki pien- ja mikroyrityksen taseen vastaavaa-puolesta. (Leppälahti 2017, 216.)

Esimerkki Oy	31.12.2017		31.12.2016	
Tase				
Vastaavaa				
PYSYVÄT				
VASTAAVAT				
Aineettomat				
hyödykkeet	1 997,23		8 778,57	
Aineelliset				
hyödykkeet	591 352,76		363 055,47	
Sijoitukset	34 490,97		34 490,97	
PYSYVÄT				
VASTAAVAT				
YHTEENSÄ	627 840,96		406 324,96	
VAIHTUVAT				
VASTAAVAT				
Vaihto-omaisuus	812 234,33		651 178,91	
Saamiset				
Lyhytaikaiset				
Myyntisaamiset	489 555,80	130 641,41		
Muut saamiset	22 926,63	14 872,29		
Siirtosaamiset	8 251,96	520 734,39	6 194,27	151 707,97
Rahoitusarvo-				
paperit				
Rahat ja pankki-				
saamiset	81 060,69		18 215,53	
VAIHTUVAT				
VASTAAVAT				
YHTEENSÄ	1 414 029,41		854 739,99	
Vastaavaa				
yhteensä	2 041 870,37		1 261 064,95	

Taulukko 5. Esimerkki pien- ja mikroyrityksen taseen vastattavaa-puolesta. (Leppälahti 2017, 217.)

Esimerkki Oy	31.12.2017		31.12.2016	
Tase				
Vastattavaa				
OMA PÄÄOMA				
Osakepääoma		16 818,79		16 818,79
Muut rahastot				
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto		148 005,38		148 005,38
Edellisten tilikausien voitto (tappio)		97 232,72		87 752,68
Tilikauden voitto (tappio)		108 420,59		22 935,06
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ		370 477,48		275 511,91
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen				
Pääomalainat	80 000,00		100 000,00	
Lainat rahoituslaitoksilta	684 869,14	764 869,14	412 973,18	512 973,18
Lyhytaikainen				
Pääomalainat	20 000,00			
Lainat rahoituslaitoksilta	254 604,04			
Ostovelat	338 336,17		182 620,46	
Muut velat	43 074,11		51 650,80	
Siirtovelat	250 509,43	906 523,75	238 308,60	472 579,86
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		1 671 392,89		985 553,04
Vastattavaa yhteensä		2041870,37		1261064,95

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Sähköpostikyselyn tulokset

Sain tilitoimistolta vastauksen yhdessä viestissä, että vaikutusta mikroyrityksen tilinpäätöksen laadintaan ei muutoin ole ollut kuin alussa hämmennystä liitetietojen osalta. Lähetin tämän viestiin jälkeen kyselyyn vastanneelle tilitoimistolle viestin, jossa kiitin vastauksesta, emmekä tämän jälkeen enää viestitelleet uudelleen. Liitetietojen osalta hämmennystä on aiheuttanut seuraava ongelma: Mitä niihin liitetietoihin pitää laittaa tai mitä niihin edes saa laittaa? Ja että tämä on edelleen epäselvää, koska muun muassa tilintarkastajien taholta on erilaisia ristiriitaisia käsityksiä liitetietojen esittämisestä, mikä hämmentää ja sekoittaa lisää tilinpäätöksen laatijaa.

Nämä ristiriitaiset käsitykset ovat lisänneet tilitoimistossa mikroyritysten kohdalla työtä ja hallinnollista taakkaa, joka on aiheuttanut lisäkustannuksia. Liitetietojen osalta on viilattu pilkkua ja epäolennaisesta on tullut olennaista, sekä päinvastoin. Myös ”oppiiriitoja” on esiintynyt siitä, miten tilinpäätöksen liitetiedot tulisi esittää.

Niin sanotut helpotukset, joita pien- ja mikroyrityksien myötä piti tulla liitetietojen esittämisen osalta, haittaavat tilitoimiston mukaan tilinpäätöksen luotettavuutta ja vaikeuttavat kontrollia ja täsmäytyksiä. Ne myös sekoittavat ja hämmentävät kirjanpitäjän ja yrittäjän vastuuta, ja uhkana on heidän mukaansa esimerkiksi viranomais-
tahon mielivalta. Helpotuksia ei ole mahdollista toteuttaa edes verotuksen osalta, joten tilitoimisto pitäytyy kirjanpidossaan entiseen tapaan kirjanpitolain ja -asetuksen mallissa, eikä käytä pien- ja mikroyrityksien kohdalla uutta asetusta.

6.2 Muut tulokset

Suomen Tilintarkastajat ry:n kirjanpitoimikunnan jäsen Antti Niemistö on kirjoittanut havainnoistaan ja kokemuksista liittyen uuteen kirjanpitolakiin Suomen Tilintarkastajien blogissa 26.9.2017. Hänen mukaansa kokonaisuuteen nähden muutokset ovat vähäisiä ”oikean ja riittävän kuvan” näkökulmasta. Niemistö pohtii kirjoitukses-

saan sitä, että pk-yritykset esittävät kenties edelleen ylimääräisiä tietoja liitetiedoissaan, mikä taas tukee oman kyselytutkimukseni tuloksia. (Niemistö 2017.)

Ongelmana tai vaaranpaikkana ylimääräisten tietojen esittämisessä on Niemistön mukaan seuraava: ”Esittäessään edelleen tällaisen liitetiedon yhtiö kuitenkin ottaa vastuun siitä, että tilinpäätöksessä esitetyt ylimääräiset tiedot ovat oikein. Lain vaatimuksia laajempia liitetietoja koskevat siis samat vastuukysymykset kuin tilinpäätöksen muitakin tietoja.”. (Niemistö 2017.)

Pelkkää negatiivista uusi asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista ei silti ole tuonut. Asiaa ovat tutkineet hallintotieteiden tohtori ja KHT-tilintarkastaja Mikko Lilja sekä KHT-tilintarkastaja Jaakko Rönkkö Tilisanomien artikkelissa ”Mikro- ja pienyrityksen tilinpäätös – kokemuksia ja pohdintaa uusien säännösten soveltamisesta”. Liljan ja Rönkön mukaan pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksen laatijat ovat yleisesti ottaneet hyvillä mielin vastaan niin sanotut hallinnolliset helpotukset, jotka ovat muun muassa konsernitilinpäätöksen ja rahoituslaskelman laatimatta jättäminen. (Lilja & Rönkkö 2018.)

Lilja ja Rönkkö ovat sitä mieltä, että hallinnollisten helpotusten myötä tilinpäätösten selkeys ja vertailukelpoisuus toteutuvat paremmin ja hallinnollinen rasitus vähenee. Näin ollen ainakin osa EU:n tilinpäätösdirektiivin tavoitteista on saavutettu, koska selkeys ja vertailukelpoisuus olivat nimenomaan mainittu edellä mainituissa tavoitteissa. (Lilja & Rönkkö 2018.)

Ei kuitenkaan tule yllätyksenä, että myös Lilja ja Rönkkö ovat ottaneet artikkelissa kantaa pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksen liitetietojen antamiseen. Heidän mukaansa pien- ja mikroyrityksasetuksen tavoitteena on ollut tehdä ”mikrokokoisen yrityksen tilinpäätöksen laatimisprosessista suoraviivaisempi ja tehokkaampi”, mutta tätä tavoitteen saavuttamista uhkaa usean tilinpäätöksen laatijan epävarmuus siitä, kuinka laajat liitetiedot tilinpäätöksessä tulee esittää. (Lilja & Rönkkö 2018.)

Liljan ja Rönkön mukaan tietyissä tilanteissa laajempien liitetietojen antaminen on jopa suotavaa. He ottavat kirjoituksessaan esimerkiksi sen, että heidän havaintojensa mukaan valtaosa mikrokokoisista yrityksistä laatii tilinpäätöksen olettaen, että yritys-

toiminta jatkuu, vaikka yrityksen tosiasiallinen taloudellinen asema ei niin anna ymmärtää. Tällaista asiaa olisi siis hyvä esimerkkinä selventää liitetiedon avulla. (Lilja & Rönkkö 2018.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Saamani sähköpostivastauksen perusteella Asetus pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista on lisännyt mikroyrityksen kirjanpidosta ja tilinpäätöksen laadinnasta vastaavan tahon työmäärää tilitoimistossa, jolle lähetin sähköpostikyselyn, ja aiheuttanut ristiriitoja muun muassa tilintarkastajien näkemysten suhteen tilinpäätöksen liitetietojen esittämisestä. Yrityksellä, jolle lähetin sähköpostikyselyn, on ollut mahdollisuus käyttää PMA:ta tilinpäätöksen laadinnassa, mutta toistaiseksi sen mielestä on selkeämpää ja luotettavampaa pitäytyä Kirjanpitolaissa ja -asetuksessa kuin käyttää uutta pien- ja mikroyritysohjetusta.

Vaikka asetuksen piti tuoda helpotuksia pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksen laadintaan, näyttää siltä että tämän tutkimuksen kohteena olleessa yrityksessä on käynyt päinvastoin. Uskon kuitenkin, että se selittyy osittain sillä seikalla, että muuttuneet säännökset vaativat opettelua ennen varsinaisen hyödyn saavuttamista. Näin ollen kysely tulisi suorittaa uudelleen joidenkin vuosien jälkeen, kun uusi asetus on tullut tutuksi tilinpäätöksen laatijoille ja sen mukainen tilinpäätöksen laadinta on tullut tummaksi.

Epäselvyys liitetiedoista pohjautuu pääosin siihen, mitkä tiedot tulisi esittää liitetietona ja mitä taas ei pitäisi esittää, jotta tilinpäätöksen oikea ja riittävä kuva ei vaarantuisi. Liian vähäinen tietojen anto ei välttämättä anna tarpeeksi oikeaa ja riittävää kuvaa yrityksen tilanteesta. Toisaalta niin sanottujen ylimääräisten tietojen antamisessa taas tulee varmistua siitä, että annetut tiedot ovat todenmukaisia.

Tutkimukseni muut tulokset, kuten Suomen Tilintarkastajat ry:n kirjanpitoimikunnan jäsenen Antti Niemistön havainnot ja kokemukset liittyvät myös pääosin liitetietojen antamiseen. Hänen mukaansa pk-yritykset esittävät edelleen ylimääräisiä tietoja tilinpäätöksen liitetiedoissa. Lisäksi KHT-tilintarkastajat Jaakko Rönkkö ja Mikko Lilja ovat ottaneet kantaa tilinpäätöksen liitetietojen antamiseen Tilisanomien artikkelissa. Heidän mukaansa tilinpäätöksen laatijoilla ilmenee epävarmuutta siitä, kuinka laajat liitetiedot tilinpäätöksessä tulee esittää. He ovat sitä mieltä, että pien- ja mikroyritysohjetuksen vaatimien pakollisten liitetietojen lisäksi olisi suotavaa esittää

tietyissä tilanteissa enemmän liitetietoja tilinpäätöksessään. Tällainen tilanne on heidän mukaansa valtaosalla mikrokokoisista yrityksistä, joiden tosiasiallinen taloudellinen asema ei anna viitteitä yritystoiminnan jatkuvuudesta, jota voisi selventää asianmukaisen liitetiedon avulla.

Nykyisessä työssäni avustavana tilintarkastajana olen havainnut kumpaakin äärilaitaa, toisin sanoen osalla mikroyrityksistä tilinpäätös on niin suppea, että lisätietoja on välttämätöntä pyytää oikean ja riittävän kuvan saamiseksi. Toisten mikroyritysten tilinpäätös sisältää liitetietoina lähes koko tilikauden aikaiset tositteet. Toisaalta ne kaikista oleellisimmat ja pakolliset, kuten esimerkiksi tiedot lainan vakuuksista, puuttuvat kokonaan.

8 YHTEENVETO JA JATKOTUTKIMUSAIHEET

Kirjanpitolain uudistuksen myötä laaditun Asetuksen pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista piti ennen kaikkea selkeyttää ja helpottaa pienten yritysten tilinpäätöksen laadintaa. On ymmärrettävää, että muutoksen myötä alussa esiintyy hämmästyä ja epätietoisuutta siitä, miten jatkossa tulisi toimia.

On kuitenkin ilmennyt edelleen epätietoisuutta mikroyritysten tilinpäätösten laatijoiden keskuudessa, miten muun muassa liitetiedot tulisi esittää lain mukaan, jos noudatetaan uutta pien- ja mikroyrityasetusta. On myös ikävää, että mikroyritysten tilinpäätöksen laatijat kokevat uuden asetuksen myötä tulleet helpotukset toimintaa haittaaviksi ja vaikeuttaviksi, ja pitäytyvät siksi edelleen vain Kirjanpitolaissa ja -asetuksessa.

Asiaan perehtyminen vie aikaa varsinkin tilitoimistoissa, joissa aikataulut ovat muutenkin tiukkoja ja työmäärä on iso. Jos asiaa tarkastelisi isommassa mittakaavassa kuin mitä olen nyt tarkastellut, vastauksia tulisi varmasti muitakin. Tässä olisi siis hyvä jatkotutkimusaihe, esimerkiksi kattamaan suurempaa aluetta Suomessa kuin vain Satakuntaa. Tai vaihtoehtoisesti tutkimuksen voisi toteuttaa uudelleen sen jälkeen, kun asetus on tullut tutuksi ja siihen perustuen olisi jo laadittu muutama tilinpäätös.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Björklund, M., Jänkälä, M. & Kaisanlahti, T. 2009. Kirjanpito-oikeus. Helsinki: Edita.

Haaramo, V., Honkamäki, T. & Kampan, H. 2016. Kirjanpitolaki – normeista käytäntöön. Helsinki: ST-Akatemia Oy.

HE 89/2015. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirjanpitolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Kauppalehden Tietopalvelujen www-sivut. 2017. Taseen loppusumma. Viitattu 14.3.2018. http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/taseen_loppusumma

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336 muutoksineen.

Kirjanpitolautakunnan www-sivut. Kirjanpitäjän velvollisuuksista tiettyihin tositteisiin liittyen. Viitattu 22.4.2018.
<http://tem.elinar.fi/tem/kirjanpi.nsf/huuhaa/0E663765B0300629C2257A860028236E?opendocument>

Leppälahti, K. Osakeyhtiön tilinpäätösmalli 2017. Helsinki: ST-Akatemia

Lilja, M. & Rönkkö, J. 2018. Mikro- ja pienyrityksen tilinpäätös – kokemuksia ja pohdintaa uusien säännösten soveltamisesta. Viitattu 14.3.2018.
<http://tilisanomat.fi/kirjanpito/mikro-ja-pienyrityksen-tilinpaatos>

Lydman, K. 2016. Uusi kirjanpitolaki käytännössä: keskeiset muutokset. Helsinki: Tietosanoma

Minilexin www-sivut. 2018. Kirjanpitolain yleiset tilinpäätösperiaatteet. Viitattu 10.1.2018. <http://www.minilex.fi/a/kirjanpitolain-yleiset-tilinpaaotosperiaatteet>

Minilexin www-sivut. 2018. Konserniyritys, emoyritys, tytäryritys. Viitattu 14.3.2018. <http://www.minilex.fi/a/konserniyritys-emoyritys-tytaryritys>

Minilexin www-sivut. 2017. Mikä on oikeushenkilö? Viitattu 29.12.2017.
<http://www.minilex.fi/a/mika-on-oikeushenkilö>

Minilexin www-sivut. 2017. Osakeyhtiön kirjanpito. Viitattu 29.12.2017.
<http://www.minilex.fi/a/osakeyhtiön-kirjanpito>

Murtoniemi, A. 2016. Yrityksen perustaminen ja yhtiömuotojen erot. Viitattu 29.12.2017. <http://www.talousverkko.fi/yrityksen-perustaminen-ja-yhtiömuotojen-erot/>

Niemistö, Antti. `Uusi kirjanpitolaki – havaintoja ja kokemuksia`. Talouden ammattilaiset. 26.9.2017. Viitattu 14.3.2018.

<http://www.suomentilintarkastajat.fi/blogi/talouden-ammattilaisille/uusi-kirjanpitolaki-havaintoja-ja-kokemuksia>

Patentti- ja rekisterihallituksen www-sivut. 2017. Osakeyhtiön perustamisilmoitus. Viitattu 29.12.2017.

<http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/osakeyhtio/perustaminen.html>

Rekola-Nieminen, L. 2016. Kirjanpitokoulu, osa 4: Tuloslaskelma – PMA:n mukaiset liitetiedot sekä tuloslaskelma- ja tasekaavat. Viitattu 14.3.2018.

<http://tilisanomat.fi/koulut/kirjanpitokoulu-koulut/kirjanpitokoulu-osa-4>

Rekola-Nieminen, L. 2016. Kirjanpitolaki käytännössä, 4. uud. painos. Helsinki: Edita.

Säätiölaki 24.4.2015/487 muutoksineen.

Taloushallintoliiton www-sivut. 2009. Kirjanpidon järjestäminen. Viitattu 10.1.2018.

<http://m.taloushallintoliitto.fi/w/kirjanpidon-abc/kirjanpidon-jarjestaminen>

Taloushallintoliiton www-sivut. 2018. Tilikausi ja tilinpäätös. Viitattu 14.3.2018.

<http://taloushallintoliitto.fi/kirjanpidon-abc-mita-jokaisen-tulisi-tietaa-kirjanpidosta/tilikausi-ja-tilinpaatos>

Tutkivan toimittajan internetopas. 2017. Sähköpostihaastattelu. Viitattu 10.1.2018.

<http://www.jyu.fi/viesti/verkkotuotanto/tutkiva/tti/toimittaja/muuta.htm>

Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 1753/2015 muutoksineen.

Verohallinnon www-sivut. 2014. Yleistä tietoa liikkeen- ja ammatinharjoittajana toimimisesta. Viitattu 10.1.2017. <http://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yrityksen-elinkaari/uusi-yritys/liikkeen-ja-ammatinharjoittaja/>

Yhdistyslaki 26.5.1989/503 muutoksineen.

KULULAJIKOHTAINEN TULOSLASKELMAN KAAVA

LIIKEVAIHTO

Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos

Valmistus omaan käyttöön

Liiketoiminnan muut tuotot

Materiaalit ja palvelut

Aineet, tarvikkeet ja tavarat

Ostot tilikauden aikana

Varastojen muutos

Ulkopuoliset palvelut

Henkilöstökulut

Palkat ja palkkiot

Henkilösivutkulut

Eläkekulut

Muut henkilösivukulut

Poistot ja arvonalentumiset

Suunnitelman mukaiset poistot

Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä

Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset

Liiketoiminnan muut kulut

LIIKEVOITTO (-TAPPIO)

Rahoitustuotot ja –kulut

Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä

Tuotot osuuksista omistusyhteisyhteisöissä

Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut

Muut korko- ja rahoitustuotot, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut

Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista

Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista

Korkokulut ja muut rahoituskulut, erikseen samaan konserniin kuuluville yrityksille

VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA

Tilinpäätössiirrot

Poistoeron muutos

Verotusperusteisten varausten muutos

Konserniavustus

Tuloverot

Muut välittömät verot

TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

TOIMINTOKOHTAINEN TULOSLASKELMAN KAAVA

LIIKEVAIHTO

Hankinnan ja valmistuksen kulut

Bruttokate

Myynnin ja markkinoinnin kulut

Hallinnon kulut

Liiketoiminnan muut tuotot

Liiketoiminnan muut kulut

LIIKEVOITTO (-TAPPIO)

Rahoitustuotot ja – kulut

Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä

Tuotot osuuksista omistusyhteyserityksissä

Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut

Muut korko- ja rahoitustuotot, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut

Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista

Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista

Korkokulut ja muut rahoituskulut, erikseen samaan konserniin kuuluville yrityksille

VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA

Tilinpäätössiirrot

Poistoeron muutos

Verotusperusteisten varausten muutos

Konserniavustus

Tuloverot

Muut välittömät verot

TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

TASEEN KAAVA**VASTAAVAA****PYSYVÄT VASTAAVAT**

Aineettomat hyödykkeet

Kehittämismenot

Aineettomat oikeudet

Liikearvo

Muut aineettomat hyödykkeet

Ennakkomaksut

Aineelliset hyödykkeet

Maa- ja vesialueet, erikseen kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankinta-

menot, jotka on aktivoitu kirjanpitolain 5 luvun 11 §:n mukaisesti

Rakennukset ja rakennelmat, erikseen kiinteistöjen vuokraoikeuksien

hankintamenot, jotka on aktivoitu kirjanpitolain 5 luvun 11 §:n mukai-

sesti

Koneet ja kalusto

Muut aineelliset hyödykkeet

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat

Sijoitukset

Osuudet saman konsernin yrityksissä

Saamiset saman konsernin yrityksiltä

Osuudet omistusyhteisyhteisöissä

Saamiset omistusyhteisyhteisöiltä

Muut osakkeet ja osuudet

Muut saamiset

VAIHTUVAT VASTAAVAT

Vaihto-omaisuus

Aineet ja tarvikkeet

Keskeneräiset tuotteet

Valmiit tuotteet/tavarat

Muu vaihto-omaisuus

Ennakkomaksut

Saamiset, pitkäaikaiset

Myyntisaamiset

Saamiset saman konsernin yrityksiltä

Saamiset omistusyhteisyhteisöiltä

Lainasaamiset

Muut saamiset

Maksamattomat osakkeet/osuudet

Siirtosaamiset

Saamiset, lyhytaikaiset

Myyntisaamiset

Saamiset saman konsernin yrityksiltä

Saamiset omistusyhteisyhteisöiltä

Lainasaamiset

Muut saamiset

Maksamattomat osakkeet/osuudet

Siirtosaamiset
Rahoitusarvopaperit
Osuudet saman konsernin yrityksissä
Muut osakkeet ja osuudet
Muut arvopaperit
Rahat ja pankkisaamiset

VASTATTAVAA

OMA PÄÄOMA

Osaake-, osuus- tai muu vastaava pääoma
Ylikurssirahasto
Arvonkorotusrahasto
Muut rahastot
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto
Vararahasto
Yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen mukaiset rahastot
Käyvän arvon rahasto
Muut rahastot
Edellisten tilikausien voitto (tappio)
Tilikauden voitto (tappio)

TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ

Poistoero
Verotusperusteiset varaukset

PAKOLLISET VARAUKSET

Eläkevaraukset
Verovaraukset
Muut pakolliset varaukset

VIERAS PÄÄOMA, PITKÄAIKAINEN

Joukkovelkainakirjat
Vaihtovelkakirjalainat
Lainat rahoituslaitoksilta
Takaisinlainat työeläkevakuutuslaitoksilta
Saadut ennakot
Ostovelat
Rahoitusvekselit
Velat omistusyhteisyriyksille
Muut velat
Siirtovelat

VIERAS PÄÄOMA, LYHYTAIKAINEN

Joukkovelkainakirjat
Vaihtovelkakirjalainat
Lainat rahoituslaitoksilta
Takaisinlainat työeläkevakuutuslaitoksilta
Saadut ennakot
Ostovelat
Rahoitusvekselit
Velat omistusyhteisyriyksille
Muut velat
Siirtovelat

SÄHKÖPOSTIKYSELYN MALLI

Hei!

Nimeni on Katja Kesäläinen, ja teen opinnäytetyötä Satakunnan ammattikorkeakoulussa aiheesta ”Kirjanpitolain uudistuksen vaikutukset satakuntalaisen mikroyrityksen tilinpäätöksen laadintaan”.

Jos teillä on hetki aikaa vastata aiheeseen liittyvään kysymykseen, olisin todella kiitollinen. Vastaukset auttavat minua saamaan opinnäytetyöni valmiiksi. Käsitellen vastaukset anonymisti.

Kysymys: Onko 1.1.2016 voimaan tulleen kirjanpitolain uudistuksen yhteydessä tehty PMA (Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista) vaikuttanut käytännön työssä mikroyrityksen tilinpäätöksen laatimiseen? Jos on, niin miten?

Kiitoksia jo etukäteen! Minulle saa myös soittaa asiaan liittyen, puh. nro: xxx
xxxxxxx

Ystävällisin terveisin,
Katja Kesäläinen